

Päätösehdotus
30.11.2023

TEM/17693/2023

Valtioneuvoston päätös työvoimapalveluiden järjestämisvastuulle asetetuista vaatimuksista poikkeamisesta Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kuntien muodostamalla työllisyysalueella

Hakemus

Jos kunnat hakevat työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain (383/2023, jäljempänä *voimaanpanolaki*) 4 §:ssä tarkoitettua poikkeuslupaa, niiden on toimitettava poikkeuslupahakemus työ- ja elinkeinoministeriölle viimeistään 31.10.2023. Kuntien on toimitettava myös suunnitelma työvoimapalvelujen järjestämiseksi.

Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kunnat ovat 30.10.2023 toimittaneet työ- ja elinkeinoministeriölle voimaanpanolain 4 §:ssä tarkoitetun hakemuksen järjestämisvastuulle asetetuista vaatimuksista poikkeamisesta. Samalla ne toimittivat sopimuksen yhteisestä toimitelmasta työvoimapalveluiden järjestämistä varten ja suunnitelman työvoimapalvelujen järjestämiseksi.

Poikkeuslupahakemus, järjestämissuunnitelma ja muut alueen toimittamat asiakirjat pohjautuvat seuraaviin päätöksiin:

Enontekiön kunnanvaltuusto 18.10.2023 § 90
Kolarin kunnanvaltuusto 26.10.2023 § 43
Kittilän kunnanvaltuusto 23.10.2023 § 78
Muonion kunnanvaltuusto 16.10.2023 § 50
Pellon kunnanvaltuusto 23.10.2023 § 51

Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kunnat ovat toimittaneet poikkeuslupahakemuksensa ja järjestämissuunnitelmansa laissa säädettyssä määräajassa. Työ- ja elinkeinoministeriö on käsitellyt hakemuksen ja esittää valtioneuvoston päätettäväksi seuraavaa.

PÄÄTÖS

Valtioneuvosto antaa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain 4 §:n nojalla Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kunnan muodostamalle työllisyysalueelle luvan järjestää työvoimapalveluita.

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu ja siihen liittyvät tehtävät siirtyvät työllisyysalueelle voimaanpanolain mukaisesti.

Perustelut

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023, jäljempänä *järjestämislaki*) 12 §:ssä säädetään työvoimapalveluiden järjestämisvastuun edellytyksistä. Pykälän mukaan, jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (*työllisyysalue*) yhdessä jonkin toisen tai useamman muun kunnan

kanssa siten, että työllisyysalueen kuntien yhteenlaskettu työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Työllisyysalueen tulee muodostaa maantieteellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kuntien yhteenlaskettu työvoimapohja viimeisimpien vahvistettujen, vuoden 2021 tietojen perusteella on 8 520 henkilöä. Kunnat muodostavat maantieteellisesti yhtenäisen alueen, jossa noin 88 % työmatkaliikenteestä suuntautuu alueen sisälle ja jonka työpaikkaomavaraisuus on korkea, yli 99 %. Kunnat kuuluvat samaan Tilastokeskuksen määritelmän mukaiseen työssäkäyntialueeseen. Aluetta voidaan siten pitää myös työssäkäynnin ja työmarkkinoiden kannalta toimivana. Kunnat ovat hakeneet poikkeuslupaa voimaanpanolain 4 §:n 1 momentin 1, 3 ja 5 kohtien nojalla.

Voimaanpanolain 4 §:n 1 momentin mukaan poiketen siitä, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 12 §:ssä säädetään, valtioneuvosto voi antaa työllisyysalueelle luvan järjestää työvoimapalveluita, kun työllisyysalueen työvoiman määrä alittaa 20 000 henkilöä. Poikkeaminen on mahdollista, jos vähintään yksi momentin 1-5 kohdissa säädetyistä edellytyksistä täyttyy.

Momentin 1 kohdassa mahdollistetaan poikkeaminen, jos työvoimapalvelujen järjestämisen edellyttämän toiminnallisen kokonaisuuden muodostaminen ei saaristoisuuden tai pitkien etäisyyksien vuoksi ole muutoin tarkoituksenmukaista. Momentin 3 kohdassa mahdollistetaan poikkeaminen, jos se on tarpeen saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevien oikeuksien turvaamiseksi. Momentin 5 kohdassa mahdollistetaan poikkeaminen, jos poikkeusluvan myöntäminen on alueelliset, palvelujen järjestämistä koskevat ratkaisut, palvelujen tarve, palvelujen kustannukset sekä muut palvelujen järjestämiseen liittyvät tekijät huomioon ottaen muusta erityisestä syystä perusteltua, jos työvoimapalvelujen järjestämiseksi on tehty sopimus tai päätös sekä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 15 §:n 4 momentissa tarkoitettu suunnitelma, joka turvaa riittävän palvelutason.

Kunnat perustelevat poikkeuslupahakemustaan sillä, että työllisyysalueesta muodostuisi pinta-alaltaan yksi Suomen suurimmista työllisyysalueista. Työvoiman liikkuvuus ja pendelöinti alueen ulkopuolisiin kuntiin on pitkien etäisyyksien vuoksi vähäistä. Hakemuksen mukaan työllisyysalueella asuvista työllisistä 88 % käy työssä jossakin alueen kunnassa ja alueen ulkopuolelle pendelöi 12 %. Poikkeuslupahakemuksen mukaan pitkien etäisyyksien johdosta alueelle on perusteltua rakentaa kuntakohtainen palveluverkko. Palveluverkon rakentamisessa otettaisiin huomioon myös TE-palveluhenkilöstön nykyinen sijoittuminen, jotta henkilöstön ei tarvitsisi uudistuksen johdosta muuttaa toiselle paikkakunnalle.

Lisäksi kunnat perustelevat poikkeuslupahakemustaan sillä, että Enontekiön kunta kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen. Alueella puhutaan pohjoissaamea. Hakemuksen mukaan saamen kielen ja kulttuurin merkitys työllisyysalueella korostuu työvoimapalveluiden kielellisten oikeuksien yhdenvertaisuuden turvaamisessa, mutta myös yleisemmin työvoimapalveluiden yhteensovittamisessa saamelaisten elinkeinojen harjoittamiseen, kuten porotalouteen.

Voimaanpanolain 4 §:n 2 momentin mukaan poikkeuslupa edellyttää lisäksi, että työllisyysalueen muodostavat kunnat osoittavat riittävät taloudelliset ja

henkilöstöresurssit työvoimapalvelujen järjestämiseksi eikä alueen sekä muun työllisyysalueen palvelutaso poikkeuksen seurauksena merkittävästi heikkene.

Kunnat ovat hakemuksensa yhteydessä toimittaneet työ- ja elinkeinoministeriölle suunnitelman työvoimapalvelujen järjestämiseksi. Järjestämissuunnitelman mukaan kunnat ovat asettaneet työllisyysalueen budjetoinnin tavoitteeksi valmistelu- ja suunnitteluvaiheessa kuntien yhteenlasketun valtionosuuslisäyksen. Järjestämissuunnitelman mukaan talousarviota ei kuitenkaan sidottaisi kuntien työvoimapalvelutehtäviin perustuvaan valtionosuuslisäykseen, vaan kuntien tulee todennäköisesti käyttää työvoimapalveluidensa rahoittamiseen arviolta 28 % enemmän kuin laskennallinen valtionosuuslisäys olisi. Henkilöstö- ja toimintamenot, mukaan lukien toimipisteet ja laitteet, muodostaisivat noin 45 % kustannuksista.

Hakijakunnille on siirtymässä valtiolta henkilöstöä yhteensä 16 henkilötyövuotta. Tällä hetkellä henkilöstömäärältään pienimmässä työ- ja elinkeinotoimistossa, jossa tarjotaan kaikkia palveluita, on henkilöstöä noin 30 henkilötyövuotta.

Järjestämissuunnitelman mukaan henkilöstömäärää kasvatetaan suunnitelmaan perustuen neljällä henkilötyövuodella siitä määrästä, mikä laskennallisesti alueelle arvioidaan siirtyvän. Riittävän monipuolisen ja asiakkaille yhdenvertaisen osaamisen turvaamiseksi henkilöstö tulitisiin hakemuksen mukaan organisoimaan siten, että laajat erityistason palvelut, suuruudeltaan noin neljä henkilötyövuotta, hankittaisiin keskistettyinä palveluina Rovaniemi-Ranuan työllisyysalueelta tai Meri-Lapin työllisyysalueelta.

Hakijakuntien arvioitu asiakaskuorma työntekijää kohden (98 kaikki työnhakijat / 53 työttömät) on jonkin verran alle maan keskiarvon (112 / 60). Järjestämissuunnitelmassa on tunnistettu maakunnallisia palveluita ja palvelukokonaisuuksia sekä tarpeita toimintaympäristö- ja strategiatason yhteistyölle.

Valtioneuvosto katsoo hakemuksessa selvitetyn, ettei työvoimapalveluiden järjestämisen edellyttämän toiminnallisen kokonaisuuden muodostaminen pitkien etäisyyksien vuoksi ole tarkoituksenmukaista muulla tavoin kuin hakijakuntien muodostamalla työllisyysalueella, ottaen lisäksi huomioon hakemuksessa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevien oikeuksien turvaamiseen liittyvät näkökohdat. Valtioneuvosto katsoo myös, että kunnat ovat järjestämissuunnitelmansa perusteella osoittamassa riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit työvoimapalvelujen järjestämiseksi ja ettei kyseisen alueen tai muun työllisyysalueen palvelutaso merkittävästi heikkenisi kunnille myönnettävän poikkeusluvan seurauksena. Valtioneuvosto toteaa kuitenkin, että työllisyysalueen työvoimapohjan pienuus ja työvoimapalveluiden henkilöresurssien vähyys korostavat tarvetta ylläalueelliselle yhteistyölle ja toiminnan tehokkaalle järjestämiselle.

Järjestämislain 13 §:ssä säädetään kuntien yhteistoiminnasta järjestämisvastuun toteuttamiseksi. Pykälän 1 momentin mukaan työllisyysalueen muodostavien kuntien tulee sopia työvoimapalveluiden ja niihin liittyvien tehtävien järjestämisestä kuntalain (410/2015) tarkoittamassa lakisääteisessä yhteistoiminnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa joko yhteistä toimielintä tai kuntayhtymää.

Hakijakunnat ovat 27.10.2023 työ- ja elinkeinoministeriölle toimittamassaan sopimuksessa sopineet yhteisen toimielimen perustamisesta työvoimapalveluiden järjestämiseksi alueellaan. Vastuukuntana toimisi Kittilän kunta. Ne ovat näin ollen sopineet järjestämisvastuun toteuttamisesta järjestämislain 13 §:ssä säädettyssä muodossa.

Edellä esitettyyn viitaten valtioneuvosto katsoo, että poikkeusluvan myöntämiselle voimaanpanolain 4 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät ja poikkeusluvan myöntäminen Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kuntien muodostamalle työllisyysalueelle on kokonaisuutena arvioiden tarkoituksenmukaista.

Kuuleminen

Asia on ratkaistu hakemuksen perusteella asianosaisia kuntia kuulematta.

Tiedoksianto

Päätös annetaan tiedoksi tavallisena tiedoksiantona Kittilän, Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kunnille. Päätöksen katsotaan tulleen kyseisten kuntien tietoon kirjeen saapumispäivänä.

Muutoksenhaku

Tästä päätöksestä voi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Päätös voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta, ellei valitusviranomainen toisin määrää.

Sovelletut säännökset

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) 12 ja 13 §
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaannpanosta (383/2023) 3 ja 4 §
Hallintolaki (434/2003) 34 § 2 mom. 5 k., 58 ja 59 §
Laki sähköisestä asioinnissa viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 8 § ja 122 § 3 mom. 1 k.

Lisätietoja

Lisätietoja antaa hallitussihteeri Meri Pensamo, puhelin 0295 047 226 ja sähköposti etunimi.sukunimi@gov.fi.

Arto Satonen
Työministeri

Meri Pensamo
Hallitussihteeri

LIITE	Valitusosoitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen
JAKELU	Kittilän kunta Enontekiön kunta Kolarin kunta Muonion kunta Pellon kunta
TIEDOKSI	TEM/työministerin erityisavustaja Svahn TEM/AKO (alueet ja kasvupalvelut -osasto) VM/KAO (kunta- ja alueosasto) Lapin ELY-keskus Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämisen- ja hallintokeskus.